

Sosiaali- ja
terveysministeriö

HE sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain, THL-lain 2 §:n sekä lastensuojelulain 27 ja 41 §:n muuttamisesta 16/2024 vp

Joni Komulainen ja Anna Sandberg
Perustuslakivaliokunta
9.4.2024

Asiakastietolain voimaantulo ja muutosten valmistelu

- Uusi asiakastietolaki (703/2023) voimaan 1.1.2024
- Hallitusohjelmassa kirjaus, joka edellyttää arvioimaan asiakastietolain kustannusvaikutuksia ja tarvittavilta osin siirtämään voimaantuloa (Mahdollistava lainsäädäntö, s.40)
 - Kustannusvaikutuksia ja muutostarpeita on tunnistettu erityisesti sosiaalihuollon Kanta-liittymisen siirtymäajoissa - hyvinvointialueiden tietojärjestelmähankinnat alkuvaiheessa ja on perusteltua välttää lyhytaikaisten muutosten toteutusta käytöstä poistuviin tietojärjestelmiin
- Lisäksi on tunnistettu tarpeita säätää välttämättömien potilastietojen luovuttamisesta potilaan kanssa sovitulle terveydenhuollon palvelunantajalle riippumatta luovutusluvasta ja kielloista (esim. lähete ja hoitopalaute) sekä terveydenhuollossa toimivan sosiaalihuollon ammattihenkilön tiedonsaantioikeus Kelan etuustietoihin
 - Kyseiset ehdotukset merkityksellisiä perustuslain ja perusoikeuksien kannalta
- Tunnistettu myös tarve toteuttaa erinäisiä teknisluonteisia lakiin jääneiden virheiden korjauksia ja tarkennuksia, kuten yritysten lisääminen palvelunantajan määritelmään ja tiedonsaantioikeuden toteutus tietojärjestelmän avulla
 - Teknisiä korjauksia myös THL-lakiin ja lastensuojelulakiin

Siirtymäaikojen muutosehdotukset

- Sosiaalihuollon palvelunantajien liittymisvelvoite Kanta-palveluihin
 - Ehdotetaan liittymisvelvoitteen määräaikaan jatkettavaksi 1.3.2026 asti siten, että sama määräaika koskisi sekä julkisia että yksityisiä palvelunantajia, ja kaikkia palvelutehtäviä lukuun ottamatta perheoikeudellisia palveluita ja video- ja äänitallenteita
 - Tarkennetaan, että liittymisvelvoitteen aikataulussa toteutettava myös luovutusluvan ja luovutusilmoitusten käyttöönotto
- Sosiaalihuollon palveluiden järjestämisen ja toteuttamisen yhteydessä kirjattavien potilastietojen tallentaminen potilasrekisteriin viimeistään 1.3.2027
- Sosiaalihuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeus reseptikeskukseen tallennettuihin lääkemääräystietoihin viimeistään 1.11.2027
 - (valtakunnallisen lääkityslistan käyttöönoton aikataulussa)
- Kanta-palvelun omatietovarannon puolesta asiointi viimeistään 1.9.2025
- Siirtymäoikeuksien muutosehdotuksilla ei ole vaikutuksia perusoikeuksien toteutumiseen

Potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömien potilastietojen luovuttaminen potilaan kanssa sovitulle palvelunantajalle

- Ehdotetaan, että terveydenhuollon palvelunantaja saa luovuttaa potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi välttämättömiä potilastietoja sekä yhteenvedon annetusta hoidosta potilaan kanssa sovitulle terveydenhuollon palvelunantajalle
 - Kyse mm. tietojen luovuttamisesta lähetteen ja hoitopalautteen yhteydessä riippumatta siitä, onko potilas antanut luovutuslupaa tai tehnyt kieltoja
 - Vastaavanlaisia tiedon luovutuksen tarpeita myös esim. lääkäriasemilla, jossa potilaan hoitoon osallistuu useampia palvelunantajia
 - Sisällöllisesti sääntely vastaisi aiempaa potilaslain sääntelyä, jonka mukaan tietoja on saanut luovuttaa potilaan suullisen tai asiayhteydestä ilmenevän suostumuksen perusteella

Potilaan tutkimuksen ja hoidon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömien potilastietojen luovuttaminen potilaan kanssa sovitulle palvelunantajalle – arviointi perustuslain ja perusoikeuksien kannalta

- Henkilötietojen käsittelystä lailla säätämisen vaatimus perustuslain 10 §:n mukaan
- Tiedollinen itsemääräämisoikeus
 - Potilastietojen luovuttamisen osalta kyse välttämättömien tietojen luovuttamisesta palvelunantajalle, josta potilaan kanssa sovittu
 - Ehdotettu sääntely mahdollistaisi välttämättömän tiedon luovutuksen ilman, että potilaalta edellytetään laajaa, kaikki potilastiedot kattavaa luovutuslupaa tai että kiellot vaikuttaisivat välttämättömän tiedon luovuttamiseen esim. lähetteen tekemisen yhteydessä
- Tietojen luovuttaminen sidottu välttämättömien tietojen luovuttamiseen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti

Terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden tiedonsaantioikeus

- Ehdotetaan, että terveydenhuollon viranomaisen palveluksessa toimivalla sosiaalihuollon ammattihenkilöllä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksutta Kansaneläkelaitokselta potilaan sosiaaliturvaetuuksia koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä potilaan terveydentilaan liittyviä etuuksia koskevan neuvonnan ja ohjauksen varmistamiseksi. Potilaalle tulee etukäteen ilmoittaa tiedonsaantioikeuden käyttämisestä.
- Terveydenhuollossa sosiaalihuollon ammattihenkilöt mm. ohjaavat ja neuvovat potilasta erilaisissa sairauden, vamman tai vammautumisen aiheuttamissa ongelmissa ja sairauteen liittyvissä sosiaaliturvaa koskevissa asioissa kuten sairauspäiväraha, matka- ja lääkekorvaukset, eläkkeet ja vammaisetuudet, avustavat potilaita etuuksien hakemisessa sekä tukevat muuttuneen elämäntilanteen selvittelyssä.
- Tavoitteena varmistaa, että potilaat saavat riittävän neuvonnan ja ohjauksen terveydentilaansa liittyvistä etuuksista, jottei elämäntilanne tarpeettomasti hankaloidu entisestään
- Tiedot ovat välttämättömiä nimenomaan silloin, kun potilas ei itse muista saamiaan etuuksia tai vireillä olevia etuushakemuksia tai ei muiden syiden vuoksi kykene itse edistämään asioidensa hoitoa.

Terveydenhuollon sosiaalityöntekijöiden tiedonsaantioikeus - arviointi perustuslain ja perusoikeuksien kannalta

- Henkilötietojen käsittelystä lailla säätämisen vaatimus perustuslain 10 §:n mukaan
- Tiedollinen itsemääräämisoikeus
 - Tiedonsaantioikeus perustuisi suostumusten sijasta lainsäädäntöön, koska kyseessä on viranomaisen oikeus saada toisen viranomaisen tietoja
 - tavoitteena on potilaan edun varmistaminen niin, että potilaalle voidaan varmistaa hänelle kuuluvat etuudet ja palvelut, eikä sairaudesta aiheutuisi ylimääräistä haittaa
- Tietojen luovuttaminen sidottu välttämättömiin tietoihin ja käyttötarkoitukseen perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisesti
- Oikeus sosiaaliturvaan
 - Esitys mahdollistaisi terveydenhuollon sosiaalityöntekijälle tiedonsaantioikeuden Kelan etuuksista, jotta tämä voi osaltaan olla varmistamassa potilaalle sairaanhoitoon liittyvät etuudet ja ohjata ja avustaa potilasta hoitamaan sosiaaliturvaansa ja etuuksiin liittyviä asioita.

Kiitos!

Sosiaali- ja
terveysministeriö